

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

In Cap. Qualiter 3.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

in fine. Licet gravius peccet perjurus, quam mendax simpliciter, ut monet Gl. in d. can. Juramenti, quia perjurus præter hominem etiam Deum fallere conatur. Quare sumendus est textus in d. c. Juramenti, sicut ex Panorm. diximus, non autem generaliter accipiendus, prout vulgus Doctorum facit. Alioquin in multa incidere incommoda; nam quamplurima sunt, quæ solâ simplici loquelâ non constant, sed indigent juramento. Ut, exempli causâ, depositio testis simplex absque juramento non valet, c. Nuper si. inf. De testib. & l.

jurisjurandi 9. C. eod. Item nec valet renuntiatio hæreditatis paternæ vel maternæ sine juramento, c. Quamvis h. t. in 6. Item neque alienatio dotis absque juramento, c. Cùm contingat 28, inf. De jurisjur. Similia omitto, brevitatis causâ. Unde redeundo ad rationem textus nostri, quam DD. comminiscuntur ex d. can. Juramenti, hic accommodati non potest, quia is, qui nudo pacto aliquid promittit, nec fallit, nec decipit, de quo loquitur d. can. Juramenti, sed potius liberalem animum offert, quod seq. c. Qualiter latius exequemur.

In Cap. Qualiter 3.

SUMMARI A.

1. Ex nudo pacto oriri actionem, an ex h. c. rectè probetur.
2. Quæ inde incommoda resultent.
3. Jure Canonico non dari actionem ex nudo pacto probatur.
4. Intellectus c. 1. h. t.
5. Intellectus c. 3. h. t.

Qualiter in Sardinia, & inf. Studiosè agendum est, ut ea, quæ promittuntur, opere compleantur. Textus hic meo judicio magis probat, quod Cap. superiori tractavimus, scilicet ex pacto nudo oriri actionem de jure Canonico, si per verbum, promittuntur, etiam intelligamus ea, quæ simpliciter verbo offeruntur, & consensu alterius partis acceptantur, ut in l. Sciendum §. 2. D. De adl. edito. Licet alioqui verbum, promissum, in instrumento positum perinde sumatur, atque si præmissâ interrogatione, responsum sit, pro stipulatione, §. si scriptum testit. De inutil. stipul.

Potè & hæc interpretatio non minimam difficultatem parit. Nam si eam admittamus, ut ex quavis promissione etiam simplici oriatur actio de jure Canonico, vel saltem officium judicis, ut quidam volunt, apud Felin. in c. 1. sup. eod. eveniet, ut majora incommoda incurramus. Nam scimus, de jure civili fideiussionem, sive aliam intercessionem mulieris pro alio non valere, hoc est per exceptionem S. C. Velleiani perimi, toto tit. D. & C. Ad S. C. Velleian. Item obligationem mutui à filiofam. contractam tolli per exceptionem S. C. Macedoniani, de quo similiter tit. existat in D. & Cod. Item & jure civili constitutum est, contractum celebratum à minore xxv. annis ipso jure nullum esse, aut contra eum, si læsus fuerit, in integrum restitui, juxta l. Si curatorem 3, C. De in integrum

restit. & toto tit. D. De minorib. An igitur hæc & similia hoc textu nostro continebuntur, & abrogata censebimus per jus Canonicum? Quod mihi persuadere non possum, ut scilicet ea, quæ ex æquitate & usu hominum salubriter constituta sunt, sublata intelligamus, nec puto eam fuisse mentem conditoris hujus cap. quod velit quamlibet promissionem raram habendam esse. Nam si ita esset, cur, quæso, in c. 1. h. tit. in 6. requirit S. Pont. juramentum in renuntiatione hæreditatis, sola si sufficit promissio, vel renuntiatio? Cur è contra improbat promissionem beneficii nondum vacantis, inf. De concess. præbenda? Utrumque contra textum nostrum, si nudè eum sequamur. Idcirco rectius putaverim, legem civilem, licet consensum in contrahendo, vel aliter agendo impedire non possit, cum is sit naturalis, posse tamè ejus impedire effectum, ne scilicet ex eo obligatio cum effectu oriatur, ut constat superioribus exemplis, & nemo est qui hoc justè negaverit, cum & ipsum jus gentium sanciverit, ut propriis legibus obtemperemus, l. 1. in fine & seq. D. De justit. & jure. Idem est in Pontificiis legibus, d. c. 2. ad eod. ut effectum juramenti (quod juris est divini) eâ causa possit impedire. Concil. Trid. Sess. 25. c. 10, De Regularib. Ac proinde non puto textum nostrum ad omnia, quæ promissa sunt, indistinctè & generaliter pertinere, sed ea saltem eximi, quæ apertè à jure improbantur, vel ut nulla, vel ut per exceptionem elidenda.

Quare nec ex pacto nudo dabitur actio de jure Canonico, quia eam impedit jus civile, exceptionem tantum dando, non actionem, l. Juru gentium 7, §. sed cum nulla cum §. seq. D. De pact. præterquam si quæ juramento confirmata sunt, juxta regulam, quæ jubetur omne juramentum servari, quod non vergit in æternæ salutis dispendium, nec

redundat in alterius detrimentum, *d. c. 2, h. tit. in 6, & c. Cum contingat 28, & ibi latius inf. De iurejur.* Id enim efficit iuramenti vinculum, quo iurans Deo alligatur, *c. Debitores 6, inf. De iurejur.* Itaque cum jus civile impediatur actionem oriri ex nudo pacto, exceptis tamen certis casibus, quos vide apud Hostiensem in *c. 1 sup. eod.* & Salicetum in *l. Legem C. De pact.* nec jure Canonico orietur actio, *arg. text. in c. 1, inf. De novi operis nuntiat.* nisi apertius ex alio loco juris Canonici comprobetur.

4 Nam quod attinet ad *d. c. 1 sup. eod.* ibi probant ex eo perperam deduci, quod pacta nuda generent actionem de jure Canonico, cum alia ejus sententia sit, ut ante explicuimus. Deinde et si de pactis nudis acciperetur idem *c. 1.* prout hodie communiter volunt Canonistæ, acutè responderet Salicetus, ex sententia Domini sui, id est Doctoris, in *d. l. Legem*; quod is textus robur non addat pacto nudo, sed solum corroboret id, quod ante erat, ex eo, quod dicit, *suam obtineant firmitatem.* Sic ergò, inquit Salic. suam firmitatem obtineant, vel in agendo, si sint vestita; vel in excipiendo, si sint nuda.

Ad cap. hoc nostrum faciliè quoque responderè est, quod per verbum, *promittuntur*, non quævis promissio accipienda sit, sed tolemnis, quæ sit per stipulationem, *l. 7, C. De contrah. & commit. stipulat.* ut ita utrumque jus inter se concilietur; cum expediat jura iuribus concordare, & eorum correctiones (si sustineri valeant) evitare. ut loquitur S. Pont. in *c. Cum expediat 29, in pr. De elect. in 6 & Imperator in l. unica C. De inoff. testib.* Mibi tamen non displicet eorum sententia, qui putant per denuntiationem Evangelicam nudè promittentem conveniri posse, ut solet fieri in defectum actionis vel officii iudicis, ut ex omnium sententia tradit Felin. in *c. 1, num. 10, sup. eod.* Nam exempli causâ, si quis dicat, Dabo vel numerabo tibi centum ex causa mutui, vel donationis, vel alia simili, promittens simpliciter ex deliberato animo, si id non præstiterit, utique peccare videtur, ac proinde Evangelicâ denuntiatione uti poterit, quæ refertur *Matth. 18, & in can. Si peccaverit 11. quæst. 1,* cujus exemplum exstat in *c. Novis. 13, inf. De judic.*

IN TIT. XXXVI. DE TRANSACTIONIBVS.

SUMMARI A.

1. *Transactio quomodo differat à pacto.*
2. *Transigere post rem judicatam non licet.*
3. *In transactione non requiritur solemnitas aliqua.*

Vlpianus in *l. 1. D. h. t.* his verbis separat transactionem à pacto. Qui transigit, inquit, quasi de re dubia & lite incerta, neque finita transigit; qui verò paciscitur donationis causâ rem certam & indubitaram liberalitate remittit. Igitur transactio de re controversa fit, pactum de certa, de qua nulla est contentio, cui debeat. Utrumque fit remissione, sed pactum gratuito, transactio non nisi aliquo recepto, vel retento, vel promisso, *l. Transactio 38, C. De transact. l. 3, C. De repud. vel abst. hered. & c. Super 7, inf. eod.*

2 Hinc post rem judicatam transigere non possumus, sed pacisci, *l. Iuris gentium 7, §. si paciscar D. De pact.* quia res judicata pro veritate habetur, *l.*

Res judicata 207. D. De res. juris. Nisi fortè à sententia appellatum esset, vel incertum, an ea lata fuit, aut lata valeat; quia tunc, cum adhuc lis superest, transactio admittitur, *l. Eleganter 23, §. 1. D. De condit. indeb. & l. Post rem judicatam 1. D. h. t.* Et ratio est, quia transactio est remedium finiendarum litium, *l. Fratris 20, & l. Causas 16, C. h. t.* etiam si re ipsâ nulla lis sub sit, sed de facto ab adversario intentetur, quia sufficit timor litis, *text. in l. 2, C. eod. & in l. In summa 65, circa pr. D. De condit. indeb. Jalon in d. l. 1, D. h. t.*

Præterea observandum est, in transactione nullam solemnitatem requiri, sed sufficere nudam conventionem, quâ à lite disceditur, *l. Sivo apud acta 28, C. h. tit.* quamvis nonnumquam transactio quoque fiat interveniente Aquilianâ stipulatione, *l. 2, & l. Aquilianâ 4, cum l. seq. D. hoc tit. & l. Vi responsum 15, C. eod.* Quâ verò forma id fiat vide §. est autem prodita *Inst. Quib. modis tollitur oblig.*

SUMMARI A.

1. *Transactionis effectus.*

In Cap. 1.

2. *Ex transactione oritur exceptio litis finitæ.*
3. *Transactio est instar rei judicata.*

4. *Tran-*